

Міністерство охорони здоров'я України
Проект "Охорона здоров'я на службі у людей"

Рамкові вимоги до екологічного менеджменту

Зміст

АБРЕВІАТУРИ.....	1
ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	2
1. ОПИС ДІЯЛЬНОСТІ В РАМКАХ ПРОЕКТУ, ЯКА ВИМАГАЄ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ	4
2. ПОЛІТИКИ, ПРАВИЛА ТА ПРОЦЕДУРИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ УКРАЇНИ ТА СВІТОВОГО БАНКУ	5
2.1. УКРАЇНСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО, ЯКЕ РЕГУЛЮЄ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ	5
2.2. ПОПЕРЕДЖУВАЛЬНІ ПОЛІТИКИ СВІТОВОГО БАНКУ	7
2.3. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОПЕРЕДЖУВАЛЬНИХ ПОЛІТИК ТА УКРАЇНСЬКИХ НОРМ У СФЕРІ ЗАХИСТУ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА.....	8
3. ПОТЕНЦІЙНІ ЕКОЛОГІЧНІ І СОЦІАЛЬНІ ВПЛИВИ ДІЯЛЬНОСТІ В РАМКАХ ПРОЕКТУ ОЗНСЛ.....	9
3.1. ПОПЕРЕДНЯ ПЕРЕВІРКА/ВИЗНАЧЕННЯ ПОТЕНЦІЙНИХ ВПЛИВІВ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ	9
3.2. ПОТЕНЦІЙНІ СОЦІАЛЬНІ ВПЛИВИ.....	10
4. РАМКОВІ ВИМОГИ ДО ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПРОЕКТУ ОЗНСЛ.....	10
4.1. ОГЛЯД РАМКОВИХ ВИМОГ ДО ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	10
4.2. ПЛАНИ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ (ПЕМ).....	11
4.3. ЕКОЛОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ І ЗВІТНІСТЬ	12
5. РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ТА КОНСУЛЬТАЦІЇ	12
6. ДОДАТКИ	13
ДОДАТОК 1. ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	13
ДОДАТОК 2. СПИСОК ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ З ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА.....	17
ДОДАТОК 3. ПЕРЕЛІК ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОБ'ЄКТІВ, ЩО СТАНОВЛЯТЬ ПІДВИЩЕНУ ЕКОЛОГІЧНУ НЕБЕЗПЕКУ (ВИТЯГ).....	19
ДОДАТОК 4. ПЛАН ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У ВИГЛЯДІ ПЕРЕВІРОЧНОГО СПИСКУ (ПЕМ-ПС) ДЛЯ НЕВЕЛИКИХ БУДІВЕЛЬНИХ РОБІТ. ЧАСТИНА 1, ОПИС ДІЯЛЬНОСТІ.....	20
ДОДАТОК 5. ПЛАН ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У ВИГЛЯДІ ПЕРЕВІРОЧНОГО СПИСКУ (ПЕМ-ПС) ДЛЯ НЕВЕЛИКИХ БУДІВЕЛЬНИХ РОБІТ. ЧАСТИНА 2, МОЖЛИВІ ВПЛИВИ	22
ДОДАТОК 6. ПЛАН ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У ВИГЛЯДІ ПЕРЕВІРОЧНОГО СПИСКУ (ПЕМ-ПС) ДЛЯ НЕВЕЛИКИХ БУДІВЕЛЬНИХ РОБІТ. ЧАСТИНА 3, ЗАХОДИ ПО ЗМЕНШЕННЮ ВПЛИВІВ	23
ДОДАТОК 7. ПЛАН ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У ВИГЛЯДІ ПЕРЕВІРОЧНОГО СПИСКУ (ПЕМ-ПС) ДЛЯ НЕВЕЛИКИХ БУДІВЕЛЬНИХ РОБІТ. ЧАСТИНА 4, МОНІТОРИНГ	26
ДОДАТОК 8. ПЛАН ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ (ПЕМ)	27
ДОДАТОК 9. ПЛАН ЗАХОДІВ ПО ЗМЕНШЕННЮ ВПЛИВІВ	28
ДОДАТОК 10. ПЛАН МОНІТОРИНГУ.....	29
ДОДАТОК 11. ПРОТОКОЛИ ГРОМАДСЬКИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ	30

Абревіатури

ГВП	Група впровадження проекту
ДСЕС	Державна санітарно-епідеміологічна служба
ЕО	Екологічна оцінка
КМУ	Кабінет Міністрів України
МЕПР	Міністерство екології і природних ресурсів

МОЗ	Міністерство охорони здоров'я
МРРБ	Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України
ОВНС	Оцінка впливу на навколишнє середовище
ОЕВ	Оцінка екологічних впливів
ОЗНСЛ	Охорона здоров'я на службі у людей
ПЕМ	План екологічного менеджменту
ПЕМ-ПС	План екологічного менеджменту у вигляді перевірного списку
РВЕМ	Рамкові вимоги до екологічного менеджменту

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ

1. **Мета проекту.** Пропонований проект "Охорона здоров'я на службі у людей" (ОЗНСЛ) має на меті покращення надання медичних послуг у вибраних областях, з особливою увагою до попередження неінфекційних захворювань первинною і вторинною ланками. Метою проекту є також підвищення ефективності і дієвості роботи органів управління системи охорони здоов'я.

2. **Опис проекту.** В рамках проекту "Охорона здоров'я на службі у людей" компонент 1 "Покращення надання послуг з охорони здоров'я на обласному рівні" є чотири підпроекти "Типу А", які передбачають реконструкцію об'єктів первинної медичної допомоги (Дніпропетровська, Волинська та Рівненська області) та будівництво нової клініки (Вінницька область). Позичальником і виконавцем усього проекту є Уряд України (представлений Міністерством охорони здоров'я), а в кожній з областей-учасників виконавцем проекту є Обласна Державна адміністрація та її Департамент охорони здоров'я. Технічні аспекти будівельних робіт в областях будуть забезпечуватися Управліннями капітального будівництва облادміністрацій.

3. **Де виконуватиметься проект і що буде зроблено.** Три підпроекти у трьох областях (Дніпропетровська, Волинська та Рівненська) планують роботи по реконструкції існуючих будівель у багатьох містах, районах і населених пунктах (обсяг робіт на кожному об'єкті невеликий). За рахунок таких реконструкцій існуючі будівлі/приміщення будуть переобладнані у амбулаторії первинної медичної допомоги, або (як це планується на обному об'єкті в Дніпропетровську), один поверх існуючої клініки буде переобладнано. Існуючі будівлі використовуються в даний час як медичні заклади, або (в деяких населених пунктах) використовувалися в минулому як офіси, дитячі садки чи для інших громадських потреб.

Як правило, реконструкція передбачатиме різні роботи всередині будівлі, заміну вікон/дверей, покрівлі (при потребі), фасадні роботи і необхідний ремонт інженерних мереж будівлі. Жодні роботи за межами об'єкту (лінії енергопостачання, водопроводу, каналізації і т.ін.) в рамках даного проекту виконуватися не будуть.

Один підпроект (Вінниця) передбачає будівництво нового кардіологічного центру (лікарні) на земельній ділянці, яка вже відведена для цих цілей міськими органами влади. Очікується, що загальна площа будівлі складатиме 10,000-20,000 кв.м. Земельна ділянка розташована на території існуючого "медичного містечка" в м.Вінниці, в якому діють кілька лікарень, клінік і інших медичних закладів. Земельна ділянка наразі не використовується, більша її частина заросла чагарниками і деревами.

4. **Категорія проекту.** Світовий Банк затвердив спеціальні операційні соціальні та екологічні попереджувальні політики, призначення яких - не допустити негативних впливів на довкілля та соціальне середовище (або зменшити їх і компенсувати) при

виконанні операцій, пов'язаних з позиками Банку. Ці політики вступають в дію, якщо проект може створити ризик негативних впливів на природне середовище (повітря, вода, земля); на здоров'я людей і їх безпеку; на культурну спадщину.

Згідно з попереджувальними політиками і процедурами Світового Банку, включаючи Операційну Політику OP/VP/GP 4.01 "Екологічна оцінка", проекту присвоєна категорія В. Згідно до цієї категорії, описані вище підпроекти вимагають виконання процедури екологічної оцінки, яка має відповідати вимогам як українського законодавства, так і вимогам політик Світового Банку. Обсяг екологічної оцінки може бути різним для різних підпроектів. Позичальник є відповідальним за виконання екологічної оцінки та надання інформації громадськості шляхом громадських консультацій.

5. Можливі впливи на навколишнє природне та соціальне середовище. Підпроекти, які будуть фінансуватися в рамках проекту (діяльність по будівництву та реконструкції) можуть призвести до певних впливів на довкілля, які можна підсумувати так:

- забруднення землі і повітря, шум, неестетичні фасади під час реставраційних робіт, сміття на будівельному майданчику і т.ін. Втім, всі ці впливи будуть мати місце недовгий час і на дуже обмежених майданчиках (всередині та поряд з будівлями). Масштаб цих впливів можна легко зменшити ретельною підготовкою проектної документації та належним виконанням робіт.

Під час експлуатації:

- при роботі амбулаторій первинної медичної допомоги будуть утворюватися побутові відходи та відходи використаних шприців, які будуть видалятися шляхом їх збору та переробки ліцензованими компаніями по збиранню і видаленню відходів;
- При роботі Вінницького кардіологічного центру будуть також утворюватися медичні відходи. Питання видалення цих відходів буде вирішене в рамках виконання Оцінки впливу на навколишнє середовище і ПЕМ для цього проекту, яка буде здійснена на наступних етапах. У випадку, якщо екологічні політики Світового Банку містять більш жорсткі вимоги, ніж вимоги українського законодавства, повинні бути виконані вимоги Світового Банку.

Можливі соціальні впливи можна підсумувати так:

- Позитивні: кращий доступ до медичних закладів первинної ланки; кращі умови для відвідувачів цих закладів внаслідок кращого стану стін та покриттів, вентиляції, санітарії та опалення; вищий рівень послуг за рахунок використання більш сучасного обладнання.
- Негативні: певні групи населення можуть не погоджуватися з доцільністю перепрофілювання будівель та приміщень; жителі прилеглих будинків та вулиць можуть відчувати дискомфорт у зв'язку з більш інтенсивним рухом транспорту, людським потоком та можливим контактом з хворими; протягом, можливо, тривалого періоду реконструкції люди матимуть обмежений доступ до медичного обслуговування на місці.

6. Попередня екологічна оцінка. Для всіх підпроектів, які будуть виконуватися в рамках проекту ОЗНСЛ, виконавцями проекту (МОЗ та обласними державними адміністраціями) виконана попередня екологічна оцінка. Більшість підпроектів попадають в категорію С і "низька В" Світового Банку, яка вимагає виконання скороченої Оцінки впливу на

навколишнє середовище та/або підготовку спрощеного перевірконого списку Плану екологічного менеджменту. Для підпроєкту у Вінницькій області (категорія В) буде підготовлено ОЕВ/ОНВС та ПЕМ.

7. *Рамкові вимоги до екологічного менеджменту.* Для того, щоб попередження екологічних та соціальних впливів виконувалося на належному рівні, Позичальник (Міністерство охорони здоров'я) розробило Рамкові вимоги до екологічного менеджменту (РВЕМ). Згідно цих Вимог, три області-учасники (Дніпропетровська, Волинська та Рівненська) розроблять для кожного мікропроєкту, який буде виконуватися в області, конкретний, прив'язаний до місця робіт План екологічного менеджменту у вигляді перевірконого списку (ПЕМ-ПС). Для підпроєкту у Вінниці План екологічного менеджменту (ПЕМ) буде розроблений під час виконання ОВНС на більш пізній стадії. Ці плани визначатимуть очікувані негативні екологічні і соціальні впливи та заходи по їх попередженню. Крім того, для кожного підпроєкту і мікропроєкту будуть підготовлені плани моніторингу, де будуть перераховані параметри, які будуть контролюватися, частота, методи і відповідальні виконавці.

8. *Оприлюднення Рамкових вимог до екологічного менеджменту та консультації.* 17 жовтня 2014 року Група виконання проєкту (ГВП) розмістить інформацію щодо проєкту та попередній варіант Рамкових вимог до екологічного менеджменту на веб-сторінці МОЗ (www.moz.gov.ua) для того, щоб широкі кола громадськості могли з ними ознайомитися. Цей документ також буде оприлюднено на інформаційній сторінці Світового Банку (World Bank Infoshop). Пізніше ГВП організує громадські консультації щодо проєкту ОЗНСЛ і попередній варіант Рамкових вимог до екологічного менеджменту буде переглянутий з урахуванням зауважень, одержаних під час консультацій. Остаточна версія Рамкових вимог до екологічного менеджменту буде знову оприлюднена на веб-сторінці МОЗ та Інформаційній сторінці Світового Банку після закінчення консультацій з громадськістю.

1. ОПИС ДІЯЛЬНОСТІ В РАМКАХ ПРОЄКТУ, ЯКА ВИМАГАЄ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ

В рамках Компонента 1 Проєкту ОЗНСЛ: «Покращення надання послуг з охорони здоров'я на обласному рівні» існує п'ять підпроєктів «Типу А» (у Дніпропетровській, Рівненській, Полтавській, Вінницькій та Волинській областях) тривалістю в п'ять років і бюджетом до 41 мільйона доларів США, які фінансуються Світовим банком, плюс принаймні 10 відсотків співфінансування з бюджетів областей. Чотири з цих підпроєктів «Типу А» передбачають реконструкцію об'єктів охорони здоров'я (Дніпропетровська, Рівненська та Волинська області) і будівництво нової клініки (Вінницька область).

В рамках трьох підпроєктів у трьох областях (Дніпропетровська, Волинська та Рівненська) плануються роботи з реконструкції існуючих будівель у багатьох містах, районах і населених пунктах (обсяг робіт на кожному об'єкті невеликий). За рахунок таких реконструкцій існуючі будівлі/приміщення будуть переобладнані в амбулаторії первинної медичної допомоги, або (як це планується на одному об'єкті в Дніпропетровську) буде переобладнано один поверх існуючої клініки. Існуючі будівлі використовуються на даний час як медичні заклади або (в деяких населених пунктах) використовувалися в минулому як офіси, дитячі садки чи для інших громадських потреб. Не передбачається будь-яке придбання нових земельних ділянок для цих підпроєктів.

Звичайно реконструкція включатиме виконання різноманітних робіт всередині будівель, заміну вікон/дверей, проведення покрівельних робіт (за необхідності), фасадних робіт та необхідне покращення існуючої інфраструктури на місцях. Виконавці підпроектів (обласні державні адміністрації) чітко зазначили, що поза межами майданчиків, на яких розташовані об'єкти, не будуть виконуватись жодні роботи з поліпшення інфраструктури (які мають відношення до ліній електропередачі, водопроводу та каналізації), оскільки всі ці об'єкти інфраструктури знаходяться у володінні та управлінні органів місцевого самоврядування, і області не інвестуватимуть кошти проекту у виконання таких робіт.

Один підпроект (Вінниця) передбачає будівництво нового кардіологічного центру (лікарні) на земельній ділянці, яка вже відведена для цих цілей міськими органами влади. Очікується, що загальна площа будівлі складатиме 10 000-20 000 кв.м. Земельна ділянка розташована на території існуючого "медичного містечка" в м. Вінниці, в якому діють кілька лікарень, клінік і інших медичних закладів. Земельна ділянка наразі не використовується, більша її частина заросла чагарниками і деревами .

Технічні аспекти будівельних робіт в областях будуть забезпечуватися Управліннями капітального будівництва при обласних адміністраціях. Ці управління організовують будівництво всіх державних об'єктів в області (шкіл, лікарень, державних будівель, тощо). У них є достатня кількість персоналу для одночасного управління декількома великими та багатьма малими проектами будівництва.

2. ПОЛІТИКИ, ПРАВИЛА ТА ПРОЦЕДУРИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ УКРАЇНИ ТА СВІТОВОГО БАНКУ

2.1. Українське законодавство, яке регулює екологічну оцінку

В ДОДАТКУ 1 представлений загальний огляд українського законодавства та нормативно-правової бази у сфері охорони навколишнього природного середовища. У цьому розділі ми надамо детальний опис лише оцінки впливів на навколишнє середовище.

Існує окремий Закон «Про екологічну експертизу» від 1995 року, в якому визначаються декілька видів екологічної експертизи, з яких обов'язковою та найбільш важливою є державна екологічна експертиза . Фактично в цьому Законі зазначається, що проектна документація повинна аналізуватись та схвалюватись колегією експертів з екології. Ці експерти можуть працювати від імені МЕРП чи його обласної філії (якщо була підготовлена повна ОВНС, дивіться нижче), або вони можуть бути членами групи, що проводить всі необхідні експертизи (які включають санітарно-епідеміологічну експертизу, експертизу з енергозбереження, пожежно-технічну експертизу, експертизу з питань охорони праці та інші експертизи, якщо це необхідно).

Організації, що займаються проведенням експертизи, можуть бути приватної та державної форми власності, однак, якщо фінансування для проектів IV та V категорій складності забезпечується з державного бюджету або з коштів державних та комунальних підприємств і організацій, або за рахунок позик, одержаних під державні гарантії, експертиза має проводитись державною експертною організацією.

Порядок підготовки документації, яка стосується оцінки впливів на навколишнє середовище, встановлюється Державними будівельними нормами ДБН А.2.2-1-2003 «Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС)». У Додатку Б до ДБН А.2.2-3-2012 перелічуються ті закони, які мають ураховуватись під час екологічної оцінки (дивіться цей перелік в україномовній версії у Додатку 2 до цього

документа). У Додатку Е до цього ДБН (оновленого у 2013 році, дивіться Додаток 3) перелічуються види діяльності та об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку, для яких обов'язковим є існування повномасштабної ОВНС. Один підпроект (у м. Вінниця) проекту ОЗНСЛ підпадає під дію цієї вимоги через необхідну вирубку чагарників та дерев, які ростуть на земельній ділянці (п. 29 Переліку видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку).

Основним законом, що регулює всі види діяльності з будівництва, є Закон «Про регулювання містобудівної діяльності» від 12 березня 2011 року. Цим законом встановлюється, який вид документації має бути підготовлений для проектів будівництва різних типів, і те, як ця документація повинна аналізуватись. Положення цього закону прописуються у державних будівельних нормах, які також враховують вимоги інших законодавчих актів.

Інженерно-геологічні вишукування, проектування і будівництво регулюються Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства (МРРБ). Існує повний набір проектно-будівельних норм і стандартів, з яких у цьому документі ми згадаємо ДБН А.2.2-3-2012 «Склад та зміст проектно-будівельної документації на будівництво», в яких визначається термінологія, види та об'єкти діяльності з будівництва, тощо. Іншим ключовим документом є ДБН А.2.2-1-2003 «Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві підприємств, будинків і споруд». Як зазначалось вище, у Додатку Б наводиться перелік тих законів, які мають враховуватись при проведенні екологічної оцінки, а в Додатку В зазначений детальний огляд етапів проектування і будівництва та відповідних етапів екологічної оцінки (ОВНС).

Повна ОВНС (як зазначається у ДБН А.2.2-1-2003, разом з матеріалами громадських слухань) є обов'язковою лише для проектів, що становлять підвищену екологічну небезпеку (Стаття 31 Закону «Про регулювання містобудівної діяльності»). Щоб з'ясувати, чи має проект розглядатись таким чином, розробники при проектній організації повинні використовувати критерії, визначені Законом «Про об'єкти підвищеної небезпеки» від 2001 року. Головним критерієм є плановане використання небезпечних матеріалів, але й також згадується можливість виникнення надзвичайних ситуацій. Діяльність у рамках проекту ОЗНСЛ не підпадає під цю категорію.

Однак, ДБН А.2.2-3-2012 «Склад та зміст проектно-будівельної документації на будівництво» (Додатки В.1.2 та Д) вимагає підготовки обов'язкового розділу про «впливи на навколишнє середовище, заходи з їх мінімізації, пом'якшення та компенсації» у всіх видах проектно-будівельної документації (техніко-економічне обґрунтування, робоча документація, тощо). При розгляді проектно-будівельної документації в Держбудекспертизі, цей розділ також аналізується і погоджується експертами.

У ДБН А.2.2-3-2012, згаданих вище, також існують вимоги до обґрунтування рішення щодо необхідності будівництва (реконструкції) конкретного об'єкта, а також положення «щодо забезпечення доступу для інвалідів».

Загальні настанови стосовно того, як повинні бути організовані громадські слухання у випадку повномасштабного ОВНС, перелічені в Розділі 1 ДБН А.2.2-1-2003: параграф 1.6, частина 4 та параграф 1.9. У параграфі 1.10 ДБН А.2.2-1-2003 містяться вимоги до документації про громадські слухання, які мають бути включені в кінцеву версію ОВНС.

Ініціатор проекту та розробник ОВНС несуть відповідальність за організацію громадських слухань.

2.2. Попереджувальні політики Світового банку

Світовий Банк затвердив спеціальні операційні соціальні та екологічні попереджувальні політики, призначення яких - не допустити негативних впливів на довкілля та соціальне середовище при виконанні операцій, пов'язаних з позиками Банку. Приймаючи до уваги природу пропонованих підпроектів, не вступають у дію вісім з десяти Операційних політик Світового банку (ОР-ВР 4.04 - Природні середовища існування; 4.09 – Боротьба зі шкідниками; 4.10 - Корінне населення; 7.50 - Проекти, розташовані на міжнародних водних шляхах; 4.37 - Безпека гребель; 4.12 - Вимушене переселення; ОР-ВР 4.36 - Ліси та 7.60 Проекти на спірних територіях). ОР 4.01: Екологічна оцінка – застосовується у випадку всіх підпроектів, і схоже на те, що 1 політика (ОР-ВР 4.11 - Матеріальна культурна спадщина) також не застосовується (це буде роз'яснено під час підготовки місць розташування мікропроектів у Дніпропетровській, Волинській та Рівненській областях). Ці дві політики описані нижче, ОР 4.01 описана більш детально і ОР 4.11 - у загальний спосіб.

ОР/ВР 4.01: Екологічна оцінка

Ця політика застосовується у випадку ймовірного спричинення проектом потенційних (негативних) екологічних ризиків та впливів у зоні реалізації підпроектів, що і є в нашому випадку. ОР/ВР4.01 охоплює впливи на навколишнє природне середовище (повітря, вода та земля); здоров'я та безпеку людини; матеріальну культурну спадщину; транскордонні та глобальні екологічні питання.

При застосуванні ОР 4.01 Банк класифікує проект як категорія А, В, С чи F1 відповідно до природи і масштабу потенційних впливів на навколишнє середовище. Для категорії В проектів (підпроект у Вінниці підпадає під цю категорію), масштаб ЕО може різнитись і є меншим за категорію А. Діяльність у рамках чотирьох інших підпроектів (Волинська, Рівненська області та м. Дніпропетровськ) підпадає під категорію «низька В».

У залежності від проекту та характеру впливів можна використовувати ряд інструментів: оцінка впливів на навколишнє середовище (в українському контексті - ОВНС), екологічний аудит, рамкові вимоги до екологічного менеджменту (РВЕМ) та План екологічного менеджменту (ПЕМ).

Позичальник несе відповідальність за проведення оцінки впливів на навколишнє середовище.

У випадку підпроектів, що належать до екологічної категорії В, Позичальник проводить консультації із групами, на яких впливає проект, та неурядовими організаціями (НУО), присвячені аспектам захисту навколишнього середовища в рамках проекту, і враховує їх погляди. Позичальник якомога раніше ініціює проведення таких слухань.

Позичальник своєчасно надає відповідну інформацію до проведення слухань, форма та мова укладення якої є доступними для груп, з якими проводяться консультації.

До проведення оцінки позичальник робить РВЕМ доступними у відповідній країні, вони укладаються місцевою мовою та розміщуються в громадському закладі, до якого є вільний доступ для груп, на які впливає проект, і місцевих НУО.

ОР 4.11 – Матеріальна культурна спадщина

Ще не відомо, чи впливатиме будь-який мікропроект на матеріальну культурну спадщину (наприклад, якщо будівля, що буде реконструйована, міститься у переліку об'єктів історичної спадщини). У випадку впливу на матеріальну культурну спадщину буде підготовлений План заходів для матеріальної культурної спадщини.

2.3. Порівняльний аналіз попереджувальних політик та українських норм у сфері захисту навколишнього середовища

Аналіз вимог України та Світового банку щодо Екологічної оцінки проекту та Плану управління захистом довкілля вказує на те, що в цілому вони є подібними.

Екологічна оцінка

В частині термінології і методології політика і процедури ЕО Світового банку загалом відповідають системі та практикам ОВНС, прийнятими в Україні.

Спільна ключова вимога, визначена в обох системах, стосується обов'язкового характеру оцінки впливів на навколишнє середовище як невід'ємної частини підготовки проектів, проектної документації та розробки будь-якої діяльності в рамках проекту, який передбачає нове будівництво та/або модернізацію існуючого об'єкта. Повномасштабна ОВНС (як це зазначається в Розділі 2 ДБН А.2.2-1-2003) є обов'язковою для всіх об'єктів, які становлять «підвищену небезпеку». Відповідно до законодавства та нормативно-правових актів України підпроекти не підпадають під цю категорію об'єктів «підвищеної небезпеки».

У випадку об'єктів, які «не становлять підвищену небезпеку», може бути підготовлена скорочена версія ОВНС. Масштаб цієї «скороченої» версії погоджується місцевими природоохоронними органами та санітарно-епідеміологічною службою.

У випадку повномасштабної ОВНС вимоги до об'єму екологічної та соціальної оцінки, а також вимоги до розкриття інформації про ЕО відповідно до українського законодавства є подібними до вимог політик Світового банку. Основним документом України, який регулює процес укладення ОВНС та зазначає вимоги до документації щодо ОВНС, є ДБН А.2.2-1-2003.

У випадку, якщо екологічні політики Світового Банку містять більш жорсткі вимоги, ніж вимоги українського законодавства, повинні бути виконані вимоги політик Світового Банку.

Управління культурною спадщиною

Існує близька схожість вимог та підходів, прийнятих Світовим банком та Україною, в частині управління культурною спадщиною.

Основною спільною вимогою, зазначеною в політиці Банку і в українському законодавстві, є забезпечення збереження культурного надбання та історичної спадщини (п. 2.36 ДБН А.2.2-1-2003).

3. ПОТЕНЦІЙНІ ЕКОЛОГІЧНІ І СОЦІАЛЬНІ ВПЛИВИ ДІЯЛЬНОСТІ В РАМКАХ ПРОЕКТУ ОЗНСЛ

3.1. Попередня перевірка/визначення потенційних впливів на навколишнє середовище

Проектні пропозиції від областей-учасниць, розроблені в результаті оцінки, не передбачають жодного придбання земельних ділянок (у Вінниці земельна ділянка для нового кардіологічного центру вже була зарезервована під будівництво медичного закладу). Заплановані ремонти і розширення (мікропроекти) будуть проведені в межах існуючих закладів. Будь-яка діяльність, що може спричинити будь-яке постійне чи тимчасове фізичне чи економічне переміщення, буде виключена з проекту. Тому не застосовується Політика ОР4.12 про вимушене переселення.

На цьому етапі підготовки проекту були зроблені візити лише до обмеженої кількості проектних майданчиків, у той час, коли на більш пізньому етапі в рамках кожного підпроекту необхідно буде розробити ПЕМ-ПС.

Нижче представлена таблиця, в якій вказані визначені можливі питання.

Таблиця 3.1.

Попередня перевірка / Визначення питань		
Вид діяльності і приклади потенційних питань та/або впливів	Мікропроекти	Нове будівництво
А. Реконструкція будівель – Підвищене запилення та шум під час робіт з реконструкції – Будівельні відходи	+ +	Не стосується
В. Нове будівництво – Вирубка дерев і рослин – Впливи виїмки ґрунту, забруднення ґрунту та ерозії ґрунту – Притаманний будівельному майданчику рух транспортних засобів – Підвищене запилення та шум під час будівельних робіт – Будівельні відходи – Забруднення ґрунту та поверхневих вод стоками		+ + + + + +
С. Система очищення стічних вод – Індивідуальна система очищення стічних вод	+ або -	Не стосується
Д. Вплив на природні екосистеми та важливі природні середовища	-	-
Е. Безпека дорожньо-транспортного і пішохідного руху – Притаманний будівельному майданчику рух транспортних засобів – Пішохідний рух	- -	+ +
Г. Поводження з побутовими та медичними відходами (етап експлуатації) – Побутові відходи – Медичні відходи – Використані шприці	+ - +	+ + +

– Утилізація медичних відходів поза межами об'єкта	-	+
--	---	---

3.2. Потенційні соціальні впливи

Впровадження підпроектів матиме різноманітні соціальні наслідки. Загалом, успішна реалізація Проекту ОЗНСЛ забезпечить населенню соціальні переваги, але можуть також існувати певні негативні впливи, що є реальними чи відчутними.

Потенційні позитивні впливи

- Кращий доступ до закладів первинної медико-санітарної допомоги;
- Вищий рівень задоволення послугами, що надаються, через кращий стан вентиляції, санітарії та опалення;
- Вищий рівень послуг, що надаватимуться на сучасному обладнанні, і можливо вищі шанси найму на роботу кваліфікованого медичного персоналу.

Потенційні негативні впливи мікропроектів

- Зміна цільового призначення будівлі (наприклад, реконструкція колишнього дитсадка в амбулаторію) може нашкодити на спротив зі сторони певних груп місцевого населення;
- Якщо амбулаторія буде розташована в багатоповерховому будинку, жителі можуть висловити протест з приводу інтенсивного дорожньо-транспортного руху, постійного руху людей та можливих контактів із хворими;
- При реконструкції будівлі існуючого медичного закладу люди можуть бути занепокоєні відсутністю протягом довгого періоду часу доступу до медичних послуг, що надаються на місці;
- Оскільки у кінцевому підсумку проект фінансуватиметься з бюджету, у людей можуть виникати питання щодо необхідності саме цієї інвестиції (на їх думку можуть існувати більш нагальні питання);

Потенційні негативні впливи проекту нового будівництва

- Запилення, шум та дорожньо-транспортний рух, який має відношення до будівельних робіт;
- Оскільки у кінцевому підсумку проект фінансуватиметься з бюджету, у людей можуть виникати питання щодо необхідності саме цієї інвестиції (на їх думку можуть існувати більш нагальні питання).

4. РАМКОВІ ВИМОГИ ДО ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПРОЕКТУ ОЗНСЛ

4.1. Огляд Рамкових вимог до екологічного менеджменту

Метою Рамкових вимог до екологічного менеджменту (РВЕМ) проекту є надання допомоги персоналу ГВП та виконавцям підпроектів (обласним державним адміністраціям) під час визначення потенційних впливів підпроектів на навколишнє середовище, підготовки планів управління захистом довкілля, в яких будуть підсумовані необхідні заходи з попередження впливів з метою їх мінімізації чи попередження, а пізніше – під час проведення моніторингу навколишнього середовища та підготовки звітності.

Існує два види діяльності в рамках проекту, що пропонуються 4 областями, які різняться в залежності від виду робіт та потенційних впливів на навколишнє середовище і соціальних впливів:

(i) У рамках підпроектів у 3 областях (Дніпропетровська, Волинська та Рівненська області) планується проведення маломасштабних робіт з реконструкції на цілому ряді об'єктів (які надалі іменуються як мікропроекти). Ці мікропроекти підпадають під категорію «низька В», встановлену Світовим банком;

(ii) Підпроект у Вінницькій області – будівництво нового великого закладу охорони здоров'я на новій земельній ділянці у м. Вінниця – підпадає під категорію В Світового банку.

Різниця між підпроектами типу (i) та підпроектом типу (ii) полягає в тому, що повномасштабна ОЕВ/ОВНС має бути підготовлена лише для підпроекту нового будівництва у м. Вінниця. Тому буде використана наступна схема екологічної оцінки:

- Підхід, за яким використовуються ПЕМ-ПС для підпроектів типу (i), де питання захисту навколишнього середовища за кожним з мікропроектів будуть відомі та обмежуватимуться мало масштабними будівельними/ремонтними роботами; сфера впливу чітко визначена та обмежена. Кожен з виконавців підпроектів (Департаменти охорони здоров'я разом з Управліннями капітального будівництва) у Дніпропетровській, Волинській та Рівненській областях повинен підготувати та використовувати ПЕМ-ПС для кожного мікропроекту. Ці ПЕМ-ПС мають розроблятися кожного року для мікропроектів, які повинні бути реалізовані в наступному році.
- Підхід ОЕВ/ОВНС та ПЕМ для підпроекту в м. Вінниця.

4.2. Плани екологічного менеджменту (ПЕМ) та План екологічного менеджменту у вигляді перевірного списку (ПЕМ-ПС)

Для вирішення питань запобіжних заходів області розроблять ПЕМ-ПС для кожного мікропроекту (Дніпропетровська, Волинська та Рівненська області) або ПЕМ для проекту будівництва (Вінниця). Ці ПЕМ/ПЕМ-ПС забезпечать настанови щодо потенційних впливів у кожному випадку та заходів з попередження, які мають бути здійснені під час проведення діяльності протягом етапу проектування та етапу впровадження до часу проведення моніторингу і оцінки результатів. ПЕМ/ПЕМ-ПС повинні також забезпечувати формат плану моніторингу, який включає показники моніторингу, часові рамки, методи моніторингу та коло інституційної відповідальності.

Для підпроектів типу (i) 3 області підготують ПЕМ-ПС для кожного мікропроекту, що має бути реалізований, які складатимуться із 4 частин:

- **Частина 1:** опис мікропроекту (для використання особою, що перевіряє/погоджує)
- **Частина 2:** визначення потенційних впливів (для використання особою, що перевіряє/погоджує)
- **Частина 3:** визначення потенційних впливів та відповідних заходів з попередження (стає частиною контракту на будівництво)
- **Частина 4:** план моніторингу/нагляду для перевірки виконання попереджувальних заходів (для використання особами технагляду на об'єкті та представниками ГВП).

Шаблони цих частин ПЕМ-ПС можна знайти в Додатках 4-7. Ці ПЕМ-ПС будуть стандартизованим, легкими для підготовки, впровадження і моніторингу; вони спеціально пристосовані до маломасштабних будівельних/ремонтних проектів.

Для підпроєкту типу (ii) (Вінниця) План екологічного менеджменту (ПЕМ) буде підготовлений після завершення оцінки впливів на навколишнє середовище (у формі ОВНС). Шаблон цього ПЕМ, а також зразок Плану попередження наслідків (який є невід'ємною частиною ПЕМ) можна знайти в Додатках 8-9.

4.3. Екологічний моніторинг і звітність

Відповідно до запропонованих інституційних заходів на обласному рівні до реалізації проєкту будуть залучені два управління обласних державних адміністрацій: Департамент охорони здоров'я та Управління капітального будівництва (УКБ). З цих двох управлінь УКБ нестиме відповідальність за всі технічні питання, включаючи нагляд за роботами підрядників. При УКБ існує відділ технічного нагляду, який належним чином укомплектований та має кваліфікованих інженерів. Ці інженери відповідатимуть за екологічний моніторинг діяльності з будівництва в рамках підпроєктів згідно з ПЕМ/ПЕМ-ПС.

У Додатку 10 можна знайти зразок Плану моніторингу разом з прикладами (які повинні бути оновлені згідно з характеристиками кожного конкретного проєкту).

5. РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ТА КОНСУЛЬТАЦІЇ

Попередній варіант Рамкових вимог до екологічного менеджменту (РВЕМ) в рамках проєкту ОЗНСЛ буде опублікований перед етапом оцінки проєкту МОЗ. РВЕМ будуть розміщені на Інтернет сайті МОЗ, МОЗ організує громадське обговорення. Після проведення громадського обговорення попередній варіант Рамкових вимог до екологічного менеджменту буде переглянутий з урахуванням зауважень, одержаних під час обговорення. Остаточна версія Рамкових вимог до екологічного менеджменту буде знову оприлюднена на веб-сторінці МОЗ та Інформаційній сторінці Світового Банку. Протокол обговорення разом із переліком розглянутих питань буде доданий до кінцевого варіанту РВЕМ як Додаток 11.

На більш пізньому етапі три області-одержувачі коштів (Дніпропетровська, Волинська та Рівненська області) підготують ПЕМ-ПС. Інформація про підпроєкти буде розміщена на відповідних Інтернет сайтах обласних державних адміністрацій, і будуть організовані громадські обговорення. На них будуть оприлюднені та обговорені попередні варіанти ПЕМ-ПС, підготовлені місцевими виконавцями проєктів.

У Вінниці розкриття інформації широкій громадськості та громадські слухання будуть організовані відповідно до вимог ДБН А.2.2-1-2003 під час підготовки повномасштабної ОЕВ/ОВНС, тобто в місцевих засобах інформації буде опублікована заява про наміри, громада буде ознайомлена з коротким змістом та чорновим варіантом Звіту з ОЕВ/ОВНС та проєктом ПЕМ, і обласні виконавці проєкту організують громадські консультації. Потім проєкти Звіту з ОЕВ/ОВНС та ПЕМ будуть переглянуті для врахування коментарів, і будуть опубліковані кінцеві версії ОЕВ/ОВНС і ПЕМ для проєкту.

6. ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1. Загальний огляд законодавства України у сфері захисту навколишнього середовища

1. Основні законодавчі акти

Українська законодавча і нормативно-правова база, яка регулює екологічні питання, є досить широкою та складною. Вона складається (в ієрархічному порядку) з: міжнародних конвенцій, угод, протоколів та договорів, ратифікованих Верховною Радою; законів; постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України (КМУ); наказів міністерств. Різні **норми, правила, стандарти та настанови**, які часто разом іменуються нормативно-правовими актами, схвалюються постановами КМУ та наказами міністерств. Для набуття чинності кожен законодавчий акт має бути зареєстрований в Міністерстві юстиції.

Також важливими є положення численних органів виконавчої влади (міністерств, державних агентств, державних інспекцій, державних служб та інших центральних органів виконавчої влади), які визначають повноваження відповідного урядового органу та його філій на регіональному (обласному і районному) рівні. Ця сфера законодавства зазнала дуже суттєвих змін після проведення адміністративних реформ у 2010 році, коли була змінена вся система центральних органів влади.

Екологічні аспекти також регулюються відповідними правовими положеннями, що містяться в інших частинах законодавства країни (цивільне законодавство, водний кодекс, земельний кодекс, адміністративне законодавство, кримінальне законодавство, тощо). Зокрема, ці положення визначають підстави та деталі каральних заходів/штрафних санкцій, що мають дисциплінарний, адміністративний, матеріальний та/або кримінальний характер, які застосовуються до порушника законодавства про охорону навколишнього середовища та стосуються шкоди, заподіяної внаслідок злочину, екологічного ризику та масштабу спричиненого негативного впливу.

Нижче представлений перелік основних законів, що регулюють екологічні аспекти компонентів проекту ОЗНСЛ, які розглядаються:

- **«Про охорону навколишнього природного середовища» (1992)**. У цьому Законі містяться загальні положення щодо охорони навколишнього природного середовища, забезпечення безпеки здоров'я людей та навколишнього середовища.
- **«Про основи містобудування» (1992)** – у цьому Законі визначені різні правові, економічні, соціальні та організаційні положення стосовно містобудівної діяльності, спрямованої «на формування повноцінного життєвого середовища, забезпечення при цьому охорони навколишнього природного оточення, раціонального природокористування та збереження культурної спадщини».
- **«Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення» (1994)**. Широкий Закон, який супроводжується численними нормативно-правовими актами, наприклад «Державні санітарні норми і правила утримання територій населених місць», правила містобудування, тощо. На основі цього Закону функціонує Державна санітарно-епідеміологічна служба при Міністерстві охорони здоров'я.
- **«Про екологічну експертизу» (1995)** – визначаються загальні положення стосовно екологічної оцінки, включаючи головну оцінку, якою є державна екологічна експертиза.

- **«Про місцеве самоврядування в Україні» (1997).** У цьому Законі визначається відповідальність органів місцевого самоврядування, включаючи органи, що обираються (ради), та виконавчі органи (адміністрації) .
- **«Про відходи» (1998).** У цьому Законі визначається коло відповідальності МЕРП, МРРБ, декількох інших міністерств та місцевих органів влади. Він зазнав суттєвих змін, особливо після того, як Україна стала членом Базельської конвенції.
- **«Про благоустрій населених пунктів» (2005).** У цьому Законі встановлюються повноваження органів на різних урядових рівнях (КМУ, МРРБ, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування).
- **«Про регулювання містобудівної діяльності» (2011).** Після прийняття цього Закону були внесені зміни до численних нормативно-правових актів, які визначають вимоги до галузі будівництва. Цей Закон "встановлює правові та організаційні основи містобудівної діяльності і спрямований на забезпечення сталого розвитку територій з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів".

Звичайно, існує велика кількість інших законів, що стосуються охорони навколишнього природного середовища (Земельний кодекс, Водний кодекс, такі Закони, як «Про охорону атмосферного повітря», «Про природно-заповідний фонд України», «Про екологічну мережу України», тощо), але вони не є настільки важливими для діяльності в рамках цього проекту. У Додатку Б до ДБН А.2.2-3-2012 перелічені ті закони, які мають враховуватись під час проведення екологічної оцінки (дивіться цей перелік у Додатку 2 до цього документа).

Через те, що очікувані впливи на навколишнє середовище в рамках пропонованого компонента проекту ОЗНСЛ є дуже обмеженими, у цьому документі ми представимо лише короткий опис нормативно-правових актів про екологічну оцінку, які є важливими для діяльності в рамках цього проекту.

2. Інституційна система охорони навколишнього природного середовища в Україні

Технічні та деякі господарські аспекти в сфері громадського будівництва в основному регулюються Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства (МРРБ), у той час, як контроль за виконанням законодавства в сфері охорони навколишнього середовища здійснюється іншими органами виконавчої влади (Міністерством екології та природних ресурсів (МЕПР), Державною екологічною інспекцією, Державною службою геології, Державним агентством водних ресурсів, Державною санітарно-епідеміологічною службою, тощо).

Нещодавно інституційна система зазнала суттєвих змін: починаючи з 18.05.2013, відповідальність за виконання державної природоохоронної політики на обласному рівні перейшла від МЕПР до обласних державних адміністрацій. Обласні управління МЕПР були ліквідовані, а замість них були утворені відповідні управління при обласних адміністраціях (Закон від 16.10.2012).

Державна екологічна інспекція, яка є центральним органом виконавчої влади при МЕПР, відповідає за контроль додержання законодавства в сфері охорони навколишнього природного середовища. Державна екологічна інспекція та її обласні управління мають повноваження проводити перевірки, випускати обов'язкові приписи, накладати штрафи, тощо. Районні відділи Екологічної інспекції мають інспекторів у районах.

У межах великих міст адміністрації міста контролюють стан навколишнього природного середовища (вивезення сміття, прибирання вулиць, зелених зон, тощо) за допомогою своїх Департаментів міського благоустрою та збереження природного середовища (назви цих департаментів можуть відрізнятись в залежності від окремого міста, але їх функції є дуже схожими).

В структурі Генеральної прокуратури України в кожній обласній філії існують міжрайонні прокурори з нагляду за додержанням природоохоронного законодавства. Вони можуть розслідувати порушення та (у випадку існування значних підстав для цього) притягувати порушника до відповідальності.

В системі МОЗ Державна санітарно-епідеміологічна служба (реорганізована в 2011 році) контролює виконання вимог санітарно-епідеміологічного законодавства. Обласні філії ДСЕС мають районні управління (одне управління обслуговує один чи декілька районів), і в кожній області існують обласні лабораторні центри СЕС з філіями в районах.

3. Доступ до інформації та участь громадськості

В Україні доступ до екологічної інформації був забезпечений після того, як у 1999 році парламент ратифікував Орхуську Конвенцію про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля. МЕРП розробило декілька нормативно-правових актів, в яких конкретизуються положення цієї Конвенції.

Детальні вимоги до організації громадських слухань, присвячених природоохоронним питанням, існують лише для двох видів діяльності: радіаційно небезпечні об'єкти (Постанова КМУ від 1998 року зі змінами та доповненнями від 2006 року) та розробка генеральних планів міст і генеральних схем планування територій (Постанова КМУ від 2011 року). Ці вимоги не стосуються нашого проекту.

Загальні настанови стосовно того, як мають бути організовані громадські слухання у випадку повномасштабної ОВНС, перелічені в Розділі 1 ДБН А.2.2-1-2003: параграф 1.6, частина 4 та параграф 1.9. У параграфі 1.10 ДБН А.2.2-1-2003 містяться вимоги до документації про громадські слухання, які мають бути включені у кінцевий варіант ОВНС.

Ініціатор проекту та розробник ОВНС несуть відповідальність за організацію громадських слухань.

У 2011 році парламент прийняв Закон «Про доступ до публічної інформації». У цьому Законі розглядається набагато ширша сфера, але в ньому також визначаються питання екологічної інформації (Стаття 13, п. 2). Згідно з цією статтею, не лише урядові органи, але й також суб'єкти господарської діяльності повинні надавати інформацію (якщо вони нею володіють) про стан навколишнього природного середовища, якість продуктів харчування та споживчих товарів, катастрофи, природні лиха та інші події, які можуть представляти загрозу здоров'ю та благополуччю громадян.

Органи місцевого самоврядування несуть відповідальність за організацію консультацій з громадськістю, і в різних територіальних громадах (великих і малих містах, селах) були погоджені різні процедури. Як правило, громадські слухання можуть скликатись органом місцевого самоврядування або з власної ініціативи, або на вимогу представників громади.

Такі слухання можуть проводитись на будь-якому рівні: у селах (сільський схід), малих та великих містах. Рішення таких слухань вважаються рекомендаціями.

Інший механізм консультацій з громадськістю слухань був схвалений Постановою КМУ № 996 від 3 листопада 2010 року. У цій Постанові встановлюється, що при всіх міністерствах, інших центральних органах влади, обласних та районних адміністраціях повинні створюватись Громадські ради.

У цій Постанові також зазначається, що орган влади повинен організувати обов'язкові громадські слухання, присвячені певним темам (законодавчі акти, що пропонуються; державні та регіональні програми; звіти про виконання бюджету), а також на вимогу організацій громадянського суспільства, що проводять діяльність у регіоні, проводити інші громадські консультації. Громадська рада також може ініціювати проведення громадських слухань, і вона відіграє важливу роль у їх підготовці. Громадські консультації організуються «для залучення громадян у діяльність уряду з метою забезпечення їм доступу до інформації про діяльність органів влади, забезпечення гласності, відкритості та прозорості вищезазначених органів». Рішення таких слухань вважаються рекомендаціями.

ДОДАТОК 2. Список законодавчих актів з охорони навколишнього середовища

Додаток Б (довідковий) до ДБН А.2.2-1-2003

ЗАКони ТА КОДЕКСИ УКРАЇНИ, МІЖНАРОДНІ КОНВЕНЦІЇ ТА УГОДИ, ЯКІ РАТИФІКОВАНІ УКРАЇНОЮ, ЩОДО ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Закони України

Про охорону навколишнього середовища
Про охорону атмосферного повітря
Про охорону земель
Про природно-заповідний фонд України
Про рослинний світ
Про тваринний світ
Про екологічну експертизу
Про захист рослин
Про зону надзвичайної екологічної ситуації
Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки

Кодекси України:

Господарський кодекс України
Земельний кодекс України
Водний кодекс України
Повітряний кодекс України
Кодекс України про надра
Лісовий кодекс України

Міжнародні конвенції та угоди:

Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі
Конвенція про біологічне різноманіття
Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовища існування водоплавних птахів
Конвенція про приєднання озер
Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату
Картахенський протокол про біобезпеку до Конвенції про біологічне різноманіття

СОЦІАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Закони України:

Основи законодавства України про охорону здоров'я
Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення
Про місцеве самоврядування в Україні
Про об'єднання громадян
Про власність
Про підприємництво
Про звернення громадян
Про інформацію
Про державну таємницю

Міжнародні конвенції та угоди:

Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля

ТЕХНОГЕННЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Закони України:

Про основи містобудування

Про землеустрій

Про використання земель оборони

Про меліорацію земель

Про пестициди і агрохімікати

Про відходи

Про металобрухт

Про об'єкти підвищеної небезпеки

Про пожежну безпеку

Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру

Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку

Про поводження з радіоактивними відходами

Про Загальнодержавну програму поводження з токсичними відходами

Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відходів

Міжнародні конвенції та угоди:

Конвенція про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та про її знищення

Угода про співробітництво в галузі вивчення, розвідки і використання мінерально-сировинних ресурсів

Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті

Конвенція про ядерну безпеку

Об'єднана конвенція про безпеку поводження з відпрацьованим паливом та про безпеку поводження з радіоактивними відходами

ДОДАТОК 3. Перелік видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку (витяг)

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 28 серпня 2013 р. № 808

**ПЕРЕЛІК
видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку**

1. У сфері теплової енергетики:
 - теплові електростанції (ТЕС, ТЕЦ);
 - устаткування для виробництва електроенергії, пари і гарячої води тепловою потужністю 200 кВт і більше з використанням органічного палива.
-
-
24. Виробництво у сфері легкої промисловості, що передбачає фарбування та оброблення хімічними засобами.
25. Виробництво технічного вуглецю та електрографіту.
26. Радіотехнічні об'єкти (радіопередавальні, радіотелевізійні, радіолокаційні станції, цифрові радіорелейні станції, базові станції систем стільникового зв'язку).
27. Електричні лінії (повітряні, кабельні) та підстанції напругою 330 кВт і більше.
28. Установки для поверхневого оброблення металів, деревини, полімерних матеріалів з використанням органічних розчинників, зокрема для оздоблення, друку, покривання, знежирення, гідроізолювання, калібрування, фарбування, очищення або насичення.
29. Вирубка дерево-чагарникової рослинності (за винятком вирубки, пов'язаної з веденням лісового господарства) на території площею більше 0,12 гектара.
30. Нове будівництво об'єктів, господарська діяльність (за винятком лісгосподарської) в охоронних зонах територій та об'єктів природно-заповідного фонду, на територіях, прилеглих до водоохоронних зон, прибережних захисних смуг водних об'єктів, зон санітарної охорони.
31. Генетично-інженерна діяльність, введення в обіг генетично модифікованих організмів та продукції, виробленої з їх використанням (у відкритій та закритій системах).
32. Інтродукція чужорідних видів фауни та флори.
33. Виробництво мікробіологічної продукції.

ДОДАТОК 4. План екологічного менеджменту у вигляді перевірного списку (ПЕМ-ПС) для невеликих будівельних робіт. Частина 1, опис діяльності

ЧАСТИНА 1. ОПИС ДІЯЛЬНОСТІ		
ІНСТИТУЦІЙНІ ДАНІ		
Назва підпроєкту		
Об'єкт і зміст робіт за підпроєктом		
Інституції, які приймають участь (імена і контакти)	Світовий Банк	
	ГВП	
	Виконавець проєкту на рівні області	
Впроваджуючі організації (імена і контакти)	Загальний нагляд, екобезпека і інше	
	Нагляд за безпекою на місцевому рівні	
	Підрядна організація	
ОПИС МІСЦЯ РОБІТ		
Назва (місто, населений пункт, адреса)		
Опис місця розташування, оточуючих будівель, мікрорайону і т.д.		
Хто є власником земельної ділянки?		
Хто є власником будівлі/будівель?		
Опишіть об'єкт		
Опишіть географічний, фізичний, біологічний, геологічний,		

гідрографічний та соціо-економічний контекст	
ЗАКОНОДАВСТВО	
Опишіть регуляторні акти, рішення і дозволи, які необхідні для роботи на даному об'єкті	
КОНСУЛЬТАЦІЇ З ГРОМАДСЬКІСТЮ	
Вкажіть, коли і де відбувалися консультації з громадськістю, як вони були підготовлені та де можна ознайомитися з протоколом	
ЗАХОДИ ПО ПІДВИЩЕННЮ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ЗАЛУЧЕНИХ ОРГАНІЗАЦІЇ	
Чи плануються такі заходи? Якщо так, то де і коли?	

ДОДАТОК 5. План екологічного менеджменту у вигляді перевірного списку (ПЕМ-ПС) для невеликих будівельних робіт. Частина 2, можливі впливи

ЧАСТИНА 2. ВИДИ ДІЯЛЬНОСТІ І ПРИКЛАДТ МОЖЛИВИХ НЕГАТИВНИХ ВПЛИВІВ	Так/Ні
<p>A. Реконструкція/ремонт</p> <ul style="list-style-type: none"> - Пил і шум під час робіт - Будівельні відходи 	
<p>B. Нове будівництво</p> <ul style="list-style-type: none"> - Вирубка дерев і кущів - Впливи від виїмки ґрунту, забруднення ґрунту та ерозія - Рух транспортних засобів на/навколо об'єкту - Підвищення рівнів пилу і шуму під час виконання будівельних робіт - Будівельні відходи - Забруднення ґрунтових та поверхневих вод стоками 	
<p>C. Каналізація</p> <ul style="list-style-type: none"> - Індивідуальна система очищення стічних вод 	
<p>D. Вплив на природні екосистеми і важливі місця проживання живих істот</p>	
<p>F. Рух транспорту та безпека пішоходів</p> <ul style="list-style-type: none"> - Рух транспортних засобів на/навколо об'єкту - Рух пішоходів 	
<p>G. Поводження з побутовими відходами та медичними відходами (на стадії експлуатації)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Побутові відходи - Медичні відходи - Шприци - Видалення медичних відходів 	

**ДОДАТОК 6. План екологічного менеджменту у вигляді перевірного списку (ПЕМ-ПС) для невеликих будівельних робіт.
Частина 3, заходи по зменшенню впливів**

ЧАСТИНА 3. ПЛАН ЗМЕНШЕННЯ ВПЛИВІВ		
ДІЯЛЬНІСТЬ	ПАРАМЕТР	ПЕРЕВІРОЧНИЙ СПИСОК ПОПЕРЕДЖУВАЛЬНИХ ЗАХОДІВ
А. Загальні умови роботи	Інформування, інструктаж і безпека праці	<ol style="list-style-type: none"> 1. Місцеві органи будівельного нагляду та місцеві органи влади проінформовані про початок робіт 2. Населення поінформоване через ЗМІ та/або шляхом розміщення оголошень в громадських місцях (включаючи місце проведення робіт) 3. Для робіт по реконструкції/ремонту одержані всі необхідні дозволи 4. Всі роботи виконуватимуться дисципліновано, з необхідними заходами безпеки спрямованими на те, щоб мінімізувати впливи на сусіднє населення та навколишнє середовище 5. Засоби особистої безпеки робітників відповідають міжнародним правилам хорошої роботи (завжди каска, при потребі маски і захисні окуляри, страховочні ланцюги і захисне взуття) 6. На місцях проведення робіт розміщена інформація щодо основних правил поведінки і виконання робіт
В. Загальні роботи по реконструкції/будівництву	Якість повітря	<ol style="list-style-type: none"> 1. При скиданні відходів зруйнованих конструкцій з поверхів вище першого використовуйте спеціальні жолоби 2. Тримайте відходи зруйнованих конструкцій в на огороженій території і збризкуйте для зменшення пилоутворення 3. Під час руйнування конструкцій відбійними молотками або перфораторами збризкуйте місце роботи та/або встановіть захисні екрани проти пилу 4. Тримайте територію (тротуари, дороги) чистими від будівельних відходів для зменшення пилоутворення 5. Не допускається спалювання відходів на місці проведення робіт 6. На об'єкті не допускається зайва робота обладнання на холостих оборотах

Шум	<ol style="list-style-type: none"> 1. Шум на будівництві буде дозволений лише протягом обумовленого в дозволі часу 2. Під час роботи кришки двигунів, генераторів, компресорів і іншого обладнання будуть закриті, а саме обладнання буде розміщене якнайдалі від місць проживання людей
Якість вод	<ol style="list-style-type: none"> 1. На об'єкті будуть впроваджено захист від ерозії та змиву ґрунту
Поводження з відходами	<ol style="list-style-type: none"> 1. Місця для складування і вивезення кожного типу відходів будуть визначені заздалегідь 2. Будівельні відходи будуть відділені від сміття, органічних, хімічних і інших відходів шляхом сортування на місці і коремого розміщення у відповідних контейнерах 3. Вивезення будівельних відходів буде здійснюватися ліцензованою компанією 4. Записи щодо вивезення сміття будуть завжди наявними для перевірки
Поводження з азбестом	<ol style="list-style-type: none"> 1. Перед тим, як азбестові конструкції будуть розбиратися, їх будуть змочувати для зменшення азбестового пилу. 2. Роботи з азбестом буде виконувати досвідчений персонал. 3. Якщо треба буде тимчасово зберігати азбестові матеріали, вони будуть розміщені в контейнерах з відповідним маркуванням і заходами проти несанкціонованого вивезення з об'єкта. 4. Азбестовмісткі матеріали не будуть використовуватися повторно
Прямі чи непрямі загрози від будівельних робіт для руху транспорту і пішоходів	<p>Відповідно до вимог національних правил, Підрядник забезпечить належне огороження майданчика, а рух будівельного транспорту буде регулюватися. Ці заходи повинні включати щонайменше:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Розміщення попереджувальних знаків, бар'єрів і позначених об'їздів для транспорту: будівельний майданчик повинен бути добре видимим а громадяни попередженими щодо можливих небезпек. ▪ Розробка схеми руху транспорту і інструктаж персоналу. Забезпечення безпечних проходів і переходів там, де шляхи будівельного транспорту і пішоходів перетинаються. ▪ Забезпечення безпечного і безперервного доступу до всіх прилеглих офісіф, магазинів і житлових приміщень протягом будівельних робіт.

Культурна спадщина	Якщо будівельні роботи ведуться поблизу історичних пам'яток, або відбуваються на території, яка віднесена до історичних пам'яток, необхідно повідомити про плановані роботи відповідний орган нагляду і одержати дозволи на проведення робіт згідно з законом і місцевими і національними нормативними актами.
--------------------	--

**ДОДАТОК 7. План екологічного менеджменту у вигляді перевірного списку (ПЕМ-ПС) для невеликих будівельних робіт.
Частина 4, моніторинг**

Перевірочний список для невеликих будівельних робіт. Частина 4, моніторинг (клітинки заповнені для прикладу)

ЧАСТИНА 4. ПЛАН МОНІТОРИНГУ							
Стадія	Що (параметр, який підлягає моніторингу)	Де (треба проводити моніторинг параметру)	Як (треба проводити моніторинг параметру)	Коли (Вкажіть частоту моніторингу)	Затрати (якщо вони не включені в бюджет проекту)	Чому (треба перевіряти параметр)	Хто (відповідальний за моніторинг)
Під час підготовки робіт	Отримання всіх необхідних дозволів	До початку робіт	Перевірити документацію	Один раз, на початку проекту		Забезпечити виконання вимог національного законодавства і політики WB OP 4.01	ГВП Інженер нагляду
Під час виконання робіт	Початок/закінче ння роботи Правильне видалення азбесту	На об'єкті На об'єкті	Візуально Візуально, документи ліцензованого полігону	Час від часу Щотижня, протягом фази "розборки" існуючих конструкцій			ГВП Інженер нагляду ГВП

ДОДАТОК 8. План екологічного менеджменту (ПЕМ)

1 Підстави для виконання ОВНС/екологічної оцінки
Мета і завдання оцінки екологічних і соціальних впливів та підготовки Плану екологічного менеджменту (ПЕМ) Методологія оцінки
2 Екологічне законодавство та політики
3 Опис проекту
Місцезнаходження Існуюче землекористування на території та поблизу виконання проектних робіт, а також існуючі плани щодо майбутнього землекористування Опис пропонованого проекту (основні елементи, процеси, альтернативи) Інфраструктура, споруди, інші характеристики (існуючі і нові) Опис стадії будівництва Ресурси, які будуть використовуватися під час будівництва і експлуатації (матеріали, енергія, трудові і т.д.)
4 Характеристики навколишнього середовища в зоні пропонованого проекту
Клімат Топографія Поверхневі води (водні об'єкти, дренажні системи, якість води і т.п.) Геологічні характеристики (геологія, зсуви, сейсміка) Грунтові води (гідрогеологія) Якість повітря Шум Ландшафт Культурна спадщина, громадські об'єкти (будівлі, місця) Екосистеми, природоохоронні території, види Території підвищеної вразливості
5 Оцінка потенційних впливів
Якість вод, ґрунтові води Ґрунт Землекористування якість повітря Шум Відходи, забруднення землі Ландшафт Екосистеми, природоохоронні території, види Території підвищеної вразливості Надзвичайні ситуації Вплив на людей, на здоров'я Вплив на соціоекономічний розвиток Культурна спадщина, громадські об'єкти (будівлі, місця) Кумулятивні впливи Оцінка важливості, ступеню та природи впливу (тобто прямий, непрямий, вторинний, кумулятивний, короткотривалий, середньої тривалості, довготривалий, залишковий, постійний, тимчасовий, позитивний, негативний і т.д.)
6 Попереджувальні заходи*
7 Моніторинг*
8 Порівняльна оцінка альтернатив
9 Результати громадських консультацій Нетехнічний підсімок для широкої громадськості

* Використовуйте таблиці " План заходів по зменшенню впливів " і "План моніторингу"

ДОДАТОК 9. План заходів по зменшенню впливів

План заходів по зменшенню впливів (невід'ємна частина ПЕМ)

Стадія	Вплив	Захід по зменшенню	Інституційна відповідальність	Коментарі (напр., природа впливу і т.п.)
До початку будівельних робіт	•			
Будівництво	•			
Експлуатація	•			

ДОДАТОК 10. План моніторингу

План моніторингу (невід'ємна частина ПЕМ)

Стадія	Що (параметр, який підлягає моніторингу)	Де (треба проводити моніторинг параметру)	Як (треба проводити моніторинг параметру)	Коли (Вкажіть частоту моніторингу)	Затрати (якщо вони не включені в бюджет проекту)	Хто (відповідальни й за моніторинг)
До початку будівельних робіт						
Будівництво						
Експлуатація						

ДОДАТОК 11. Протоколи громадських консультацій